

GOSTILNIŠKO DVORIŠČE

Marjan Rožanc

1

Tone se je pred gostilno malce prenaglil. Žejalo ga je že zvečer, čez noč pa so ga suha usta spravila ob pamet. Zjutraj je lokomotivo zapeljal v kurilnico in jo ubral v Zeleno jamo. Spotoma se mu je predvsem mudilo. Tako je pred gostilno spregledal dovozna vrata v prehodu med dvema hišama in se obesil šele na kljuko vežnih vrat. Ta so bila že lep čas zabita in se niso odpirala niti čez dan.

»Kurba,« je rekel. »Ni je še.«

Nato se je domislil in se vrnil do dovoznih vrat. Za vrati je svet ležal malo navzdol in noge so ga kar same zanesle na dvorišče. Pa tudi na dvorišču še ni bilo nikogar. Tu ga je spreletel mraz. Spotoma se je zagrel, zdaj pa so ga obdajali slepi zidovi sosednjih hiš. Med njimi je bilo celo sredi poletja vlažno in hladno. Spreletelo ga je še enkrat in stopil je do stolov, kamor je moralo zdaj zdaj posijati sonce. Stoli so stali obakraj balinišča, tudi na vrtni strani, za živo mejo, kjer je bilo prostora komaj za dobro ped. Odložil je železničarsko torbo in sedel z obrazom proti zgradbi. Zdaj je bilo pred njim leseno stopnišče, ki je vodilo na podstrežje in na mostovž. Tako visoko zaradi nizke in goste brajde že ni mogel videti. Zagledal se je v smeri vodovodne pipe in vrat pod stopniščem.

Tam se je prikazal Lojz. Nemara je pravkar vstal iz postelje. Vrata je odprl le toliko, da se je stisnil na prag. Toda ležala so v poševnih tečajih in so se za njegovim hrbtom odprla na stežaj. Seveda Lojz tega ni opazil. Ugledal je Toneta in se osuplo naslonil na podboj. To srečanje je bilo zanj nepričakovano. Premeril je možaka od nog do glave in se spustil na peščeno dvorišče. Predenj je pridrsal z rokami v žepu. Medtem je nabral ustnice, da bo pljunil.

»Elze,« je rekel Tone, »te kurbe, še ni.«

Lojz je zmignil z rameni in pljunil.

»Zmerom je bolj pozna,« je rekel.

»Ne kaže mi drugega, kakor da jo počakam,« je dejal Tone. »Nekaj moram zvrniti vase. Zvečer imam spet službo in čez dan menda ne bom utegnil. Malo moram biti tudi doma. Posebno danes, ko sem naročil, naj mi skuhajo krompir in stročji fižol.«

Iznenada je umolknil. Bilo je tako, kakor da se je zagovoril in je zdaj zaradi tega nejevoljen. Sklonil se je nad kolena in si nekajkrat zapored pljunil med noge. Toda s slino je bil pri kraju.

»Pa kaj,« se je spet oglasil, »ko s tisto mizarsko delavnico nimam nobenega veselja. To ni stanovanje za ljudi. Tisti dve postelji, v katerih se valjajo žena in otroci, sem že ne vem kolikokrat preklel. Poleg tega so že vsi navajeni, da me ni in da pridem. Ob mojem prihodu se nihče ne zgane. Ležijo na podvitih rjuhah, s koruznico v laseh, in prav lahko mi verjameš, da mi niso v veselje.«

Lojz je stal ob Tonetu z rokami v žepu. Njegovim besedam ni posvečal posebne pozornosti. Nemara je te razmere že dobro poznal in se ni dal več motiti. Zdaj pa zdaj je prestopil z noge na nogo in se ozrl po dvorišču. Z enim očesom je ves čas bedel nad kuhinjskimi vrati.

»Menda boš kljub temu nekaj popil,« je rekel.

»Seveda,« je dejal Tone, »Pa kaj, ko Elze, te kurbe, še ni.«

»Privleče se šele ob osmih,« je rekel Lojz. »Ženske po navadi niso tako žejne in zato se jim nikoli ne mudi. Poprej, ko je bila gostilna še v mojih rokah, je bilo zastran tega najboljše. Takrat se je pilo ob vsakem času.«

»Boljše je bilo,« je rekel Tone in mu prikimal. »Ne bi smel vsega spustiti po grlu.«

»Kaj hočeš,« je dejal Lojz. »Še sam ne vem, kako je prišlo do tega. Marta mi je umrla... Zdaj sem zadovoljen, ker mi niso vzeli tudi stanovanja. Tako sem še zmerom ob točilnici.«

Tone se je naveličano sklonil do tal in pričel risati po pesku. Lojz se je nestrpno prestopal. Tonetovo početje ga ni zanimalo. Videti je bilo, da je ob pogledu na kuhinjska vrata že navsezgodaj v zadregi.

»Žeja te,« je rekel. »Sicer pa, zdajle si ga lahko privoščiš. Do večera se boš že streznil.«

Ozrl se je po dvorišču.

»Ko bi le Elza že bila tu,« je rekel. »Ko bi prišla, preden bo vstal Marko. Ta poba se je do malega vrgel po meni. Povsod, kjerkoli se toči in naliva, je zraven. Pretekli teden ga je Žane pregovoril, da zdaj jemlje tablete, toda zaradi tega sem še bolj v skrbih. Če bo vstal in in videl, da pijeva takole na samem, prav gotovo ne bo hotel zamuditi priložnosti. Nalil se ga bo in to ga bo spravilo še ob tisto malo pameti. Ivan je jemal tablete in pil, pa je moral za nekaj dni med norce. Tolažim se edino s tem, da je vsaj dekle pametno, čeprav je že ves mesec ni na spregled.«

»Kako si rekel,« je dejal Tone. »Če bo videl, da pijeva? Rekel sem, da bom pil. O tebi do zdaj ni bilo govora.«

»No, da,« je rekel Lojz. »Menda ne boš tak. Kakšen požirek boš privoščil tudi meni.«

Tone se ga je otrešel in pogledal po dvorišču.

»Čudno,« je rekel sam zase. »Nikogar ni na spregled. Ne Lepotice ne Pevca. Še Reze ne.«

»Ne skrbi, Reza bo vsak čas tu,« je rekel Lojz. »Na Lepotico pa boš moral še čakati. Ta pride šele po obedu. Toda meni je vseeno, če je sploh ni. Od nje ni mogoče dobiti niti požirka. Pa tudi drugače mi ni všeč. Preklicana babnica! Ko bi vsaj vedel, od kod se je vzela? Videti je, da je zanorela tudi tebe. Pa nikomur ne pusti k sebi. Sedi in pije, dobro se ga nalije, toda nikomur ne pusti k sebi. Res ne vem, od kod se je vzela. Slišal sem, da stanuje v Savski koloniji in ji je tu sem najbliže. Čudni ljudje so pričeli zahajati na to dvorišče.«

»Pevce, Pevce,« je rekel Tone.

»Ta, ta,« je dejal Lojz. »Toda Pevce pride šele pod večer. Z mrakom. Pride, pa nihče ne ve od kod in nihče ne ve zakaj. Nikomur ne privošči besede, kaj šele kaj več. Postaja po dvorišču in se ozira okoli sebe, kot bi zašel med tatove. Najprej je uro ali dve ob balinišču, nakar se ti spravi na stopnišče in tu sedi še pozno v noč. Ne zine ne bele ne črne in stavim, da razen Mile in njenih obiskovalcev nihče ne bi vedel zanj, če kdaj pa kdaj ne bi prižgal cigarete in iznenada posvetil z vžigalico. Če mi verjameš ali ne, tega sem se že tako navadil, da si z mrakom ne morem zamisliti stopnišča brez tiste drobne lučke. Brez Pevčeve cigarete.«

Tone mu je odsotno prikimal.

»No, zdaj je tu,« je dejal Lojz.

Pred vrati v točilnico je stala Elza.

Tone je dvignil glavo in jo pri priči povetil.

»Skoči in prinesi liter črnine,« je rekel. »Te plavolase kurbe ne smem videti. Ne bi se mogel premagati, da je ne bi povlekel za grive.«

Lojz se je zasmel in si nataknil šlape. Med prestopanjem so mu ušle z nog, sicer pa je čakal samo na ta trenutek. Zdaj je nemudoma oddrsal pod brajdo. Kmalu nato se je prikazal s steklenico in dvema kozarcema. Ko je stopil na dvorišče, se je malce zmedel. Pogledal je proti kuhinji in ne da bi odtrgal oči od vrat, se je zadenski umaknil pod brajdo. Obrnil se je šele pred Tonetom.

»Prinesel sem dva kozarca,« je rekel.

»Prav,« je dejal Tone. »Zdaj toči in pazi, da te ne bom čakal.«

Pristavila sta si stole. Ko sta se spogledala, je šlo obema na smeh. Lojz je natočil kozarca do roba in še čez. Zvrnila sta ju na dušek in se znova spogledala. Lojz je pokimal in zadovoljno tlesknil z jezikom,

toda Tonetu ni bilo za njegove norčije. Dvignil je kozarec in zazvonil ob steklenico, da je moral Lojz zopet natakati. Kozarca sta izpraznila še enkrat. Ko sta ju postavila na mizo, sta sedla in si prisluhnila z zaprtimi očmi.

Tedaj se je v kuhinjskih vratih prikazal Marko. Ugledal je Lojza in Toneta in sedel na prag. Sem si je prišel malomarno ogledovat roke. Položil jih je na kolena in ogledoval si jih je zdaj s sprednje zdaj s hrbtne strani. Lojz in Tone sta ga kaj kmalu opazila. Njegovega ogledovanja rok nista imela zgolj za brezdelje ali enostavno posedanje. Pozabila sta na vino in gledala po dvorišču, toda samo zato, da sta lahko kdaj pa kdaj pogledala tudi Marka. Kazno je bilo, da od fanta pričakujeta kaj bolj premetenega. Medtem pa je Marko obračal dlani, ko da so njegove roke edina stvar, ki ga ta trenutek zanima. Lojz je vzel kozarec in ga skril v dlan.

Potem je prineslo še Žaneta. Kar naenkrat se je prikazal izza vogla. Menda se mu je na vso moč mudilo. Spotoma si je pridrževal hlače, ki so mu uhajale s koščene zadnjice. Hodil je malce sključeno, prekoračil je dvorišče in se ustavil pred Markom. Ko se je docela izmiril, je stal pred fantom malce zamišljeno. Bilo je tako, kakor da ugiba, če se ni morda zopet pre naglil.

Iznenada je dvignil roko in poklical še Lojza.

»Pridi še ti,« je rekel. »Povedal bom pred obema.«

Lojz ga je gledal s široko odprtimi očmi. Zdaj se je naglo obrnil od njega.

»Pridi no sem,« je dejal Žane.

»Prav zdaj,« je rekel Lojz. »Menda le ni take sile.«

»Pridi, če ti rečem,« je dejal Žane.

Lojz je vstal, ne da bi odložil kozarec.

»Tebi se zmerom mudi,« je rekel. »Pa vem, da ne gori voda.«

»Pridi sem,« je rekel Žane. »Za fanta gre, toda povedati moram pred obema. Preklete,« je rekel, »kako vaju je treba prositi.«

Lojz je izpraznil kozarec, nakar se je obotavlja odpravil do Žaneta in obstal. Kakor je bilo videti, je pri tem pazil, da je Marku zastavil pot na dvorišče. Marko je vstal z nevednim obrazom in zdaj sta oba z Lojzom stala pred Žanetom.

»Poslušajta,« je rekel Žane. »Davi sem bil zopet pri mojstru in zdaj se zaklinjam, da je bilo to zadnjikrat. Povedal vama bom vse, kako je bilo. Mojster me je sprejel kot starega znanca in mi dejal, da je med njegovimi delavci lepo število takih, ki ga radi srknejo. Takega pa,« je dejal, »ki bi zapustil delo kar sredi dopoldneva in ga potem teden dni ali še več ne bi bilo na spregled, med njimi vseeno ni. Tak

je samo Marko. Ne rečem, je dejal, kadar je trezen, mi dela za tri, ker je dober ključavničar. Toda kaj mi pomaga vse to, ko je večkrat pijan kot trezen, a pijan ni za nobeno rabo. Jaz sem ga potrepljal po ramenu, ker sva stara znanca, in sem mu dejal, da se je fant spametoval in bi rad zopet na delo. Kar vzemi ga, sem mu dejal, po novem ne pije več in trezen ti bo delal za tri. Mojster je nekaj časa premišljeval, nazadnje pa se mi je le vdal. Dobro, je rekel, naj pride danes popoldne, toda povem ti, da je to zadnjikrat. Zdaj sta tu oba in menda vesta, kaj vama je storiti?»

»Seveda, je rekel Lojz. »Zdaj je stvar zopet urejena.«

Nato si je prikimal in zakoračil proti Tonetu.

»Lojz, je zakričal Žane. »Reci vendar fantu, naj se popoldne prime dela.«

Lojz je obstal.

»Fant, je rekel, ne da bi odmaknil oči od Žaneta. »Popoldne se primi dela.«

Marko se je zasmel na ves glas. Potem se je obrnil k Žanetu:

»Zame si lahko brez skrbi. Takoj po obedu bom v delavnici.«

»Le glej, je dejal Žane. »Mojstru sem dal besedo in ne bi bilo lepo, če bi ga potegnili za nos. Res da sva stara znanca, toda to bi se mu pošteno zamerilo.«

Ta trenutek je na dvorišče prihitela Reza. Vsi hkrati so pogledali vanjo. Bila je razburjena in zadihana, ko pa je ugledala Lojza, jo je spreletel nasmeh. Za njo je pritekla še gruča razgretih otrok. Reza jih je pričakovala, vendar se jim ni utegnila umakniti pod stopnišče. Tako so naleteli naravnost nanjo in odskočili vsak v svojo stran. Nato so ugledali še ostale. Ko so med njimi spoznali Lojza, so pobegnili v prehod. Čez čas so z razposajenimi obrazi pogledali izza vogla. Reza je zganila z rokami pod predpasnikom in zakoračila na sredo dvorišča. Bilo je videti, da nekaj prikriva. Ves čas je s pogledom hudomušno lovila Lojza. Prebadala ga je s svojimi drobnimi očmi in Lojz je stal kakor ujet. Nazadnje si ni mogel kaj, da se ji ne bi približal.

»Menda si obrala že vse hiše, je rekel.

To je dejal prezirljivo. Oba z Žanetom sta se ji primaknila še za korak in se zagledala vanjo. Marko se je medtem neopazno približal Tonetu.

»Že, je rekla Reza.

Odkrila je roke in pomolila polno pest drobiža Lojzu pod nos.

»Zdaj že vem, kako je treba, je rekla. »Ljudem je treba povedati kar naravnost. Za delo mi ni, pravim, ker sem že prestara. Tudi jed mi ne tekne, ker nimam zob, zato pa tem raje pijem. Ne prosim vas na

posodo, ker veste, da nikdar ne vrnem. Dajte mi za požirek, pravim, saj ne mislim vrniti. Tako gre najbolje. Poprej so me podili. Pa ne zaradi tega, ker bi jim bilo žal denarja, mislili so, da jih imam za norce. Opazila sem tudi to, da s treznimi ljudmi ni nič. Dajejo mi predvsem tisti, ki se ga tudi sami ne branijo. Trezneži me oštevajo brez konca in kraja. Pa kaj me briga! Čez deset minut bom pijana in do jutri zjutraj naj klepečejo, kar hočejo.«

»Veliko si nabrala,« je rekel Lojz.

Reza je spustila pogled na denar v pesti. Na vsem lepem se je razveselila. Pokazala je Lojzu jezik in skrila roke pod predpasnik. Lojz se je zagledal v njene prikrite roke, potem pa je zmajal z glavo in se prizanesljivo nasmehnil. Tedaj mu je Reza obrnila hrbet in stekla v točilnico.

»Preklicana babnica,« je rekel Lojz in pristopil k Žanetu.

Ta je zdaj gledal v Marka in ni mogel verjeti svojim očem. Marko je sedel poleg Toneta in si nalival v Lojzov kozarec. Lojz se je ozrl v smeri Žanetovega pogleda in pri priči otrdel. Marko pa je gledal naravnost v njiju in oba s Tonetom sta pila in se jima smejala.

Žane je nejevoljno odrinil Lojza in jo ubral z dvorišča. Otroci v prehodu so se vrešče stisnili za zid. Marko se je zresnil. Postavil je kozarec na mizo in pohitel za Žanetom.

»Žane,« je zaklical.

Žane je obstal za dovoznimi vrati.

»Kaj hočeš,« je rekel.

Marko je s počasnimi koraki stopil navkreber. Približal se mu je ob vrsti prestrašenih otrok.

»Posodi mi stotico,« je rekel.

Žane je izvlekel denarnico.

»Na,« je rekel. »Zdaj je tako vseeno.«

Marko se je sklonil nad denarnico in prelistal bankovce. Spreletel ga je poželjiv nasmeh.

»Posodi mi dve,« je rekel.

Žane mu je izročil še eno stotico.

»Zdaj je tako vseeno,« je rekel.

»Zakaj,« je dejal Marko in se nasmehnil. »Tako j po obedu bom v delavnici.«

Žane mu je brez besed obrnil hrbet. Marko ga je skušal zadržati, pa je kaj hitro popustil. Nemara mu je rajši pomagal zapreti vrata. Otroci so opazili njegov nasmeh in zdaj so pomirjeni stali za voglom in gledali na dvorišče. Marko je pohitel v točilnico. Na pragu je na-

letel na Rezo. Tedaj sta Lojz in Tone presenečeno dvignila glavi. Reza se je opotekla na dvorišče in si obrisala slinava usta ob rame.

»Tako,« je rekla. »Zdaj naj le govorijo. Ko sem bila še mlada, se tako nihče ni zmenil zame. Le včasih, kadar je bil kdo preveč dobre volje, je dejal: 'Ne rečem, če bi imela vsaj dva zoba več.' Zdaj naj le govorijo! Ko sem bila še mlada, so malo, zelo malo govorili o meni. Zdaj sem jim rada v spotiko.«

Zakrilila je z rokama in v širokem loku zavila v prehod. Tod so jo sprejeli otroci in jo kriče pospremili na cesto.

»Reza, pokaži nam zadnjico!«

2

Tone in Lojz sta ostala na dvorišču lep čas popolnoma sama.

»Steklenica je prazna,« je rekel Lojz. »Kaže, da naročal ne boš več.«

»Ne vem,« je dejal Tone. Zažmeril je proti soncu, ki je stalo nad brajdo. »Ženi sem naročil, naj mi skuha krompir in stročji fižol. Skuhala bo vsako posebej in zabelila v eni posodi.«

»To je dobro,« je pritrdil Lojz. »Zastran pijače pa, kakor hočeš. Pogledati mislim za fantom. Mimogrede ti lahko prinesem tudi pijačo. Zdaj, ko sva že na okusu.«

»Pojdi in poglej,« je dejal Tone. »Pa prinesi še steklenico črnine. Zdaj tako še ni kuhano, doma pa je vsaka minuta strašansko dolga.«

»Seveda,« je rekel Lojz. »Za kosilo je še čas.«

Vzel je steklenico in se odpravil v točilnico. Tone se je sklonil nad mizo in povetil glavo v dlani. Tako se je vsaj malo umaknil soncu. Sijalo je skozi brajdo in se s snopom toplih žarkov upiralo naravnost vanj. Poleg tega je bilo takoj za njim balinišče, ki se je že do kraja razgrela. Čutil ga je po vsem hrbtu in toplota mu je menda zlezla tudi v telo. Obsedel je z glavo v dlaneh.

Lojz se je vrnil in postavil steklenico na mizo.

»Fant pije,« je rekel. »Mene ne more preslepiti. Ko sem stopil v točilnico, se je zamaknil v časopis. Toda še preden sem se obrnil k točilni mizi, sem opazil vse. Vino si je postavil na stol in si ga s stolom vred porinil pod mizo. Elza je napravila neveden obraz, toda mene ne moreta preslepiti.«

»Seveda pije,« je rekel Tone.

»Ne vem, kje naj bi staknil denar,« je rekel Lojz.

»Njemu ta kurba daje tudi zastonj,« je rekel Tone. Na vsem lepem se je razsrdil in na čelo so mu stopile znojne kaplje. »Že ve zakaj.«

Lojz je prisedel. Morda je hotel slišati še kaj več, s kozarcem v roki pa je postal domala brezbrizen. Zdaj ga Tone ni več zanimal, pa tudi vratom v točilnico je kazal hrbet. Tako sta oba molčala in pila. Toneta se je lotila dremavica. Zdaj pa zdaj mu je glava zdrknila na prsi. Najprej je zažmeril proti Lojzu, nato pa se je leno presedel v senco. Lojz je sledil njegovemu premikanju in temu primerno predstavljaj steklenico s kozarcem. Nemara si je vtepel v glavo, da morata sedeti z obrazom v obraz. Sicer pa je dremal tudi sam. Zbudilo ga je šele hreščanje peska pod Tonetovimi nogami in tedaj se je premaknil za njim. To kratkotrajno prisebnost je izkoristil tudi za to, da je zvrnil kozarec črnine.

Na vsem lepem je nejevoljno zamrmral. Na dvorišče je prišla Lepotica. Zdaj ga ni strpelo, da ne bi stegnil nog in zbudil še Toneta. Ta je spregledal in najprej ni mogel verjeti svojim očem. Lepotica je obstala med mizami pod zgornjim koncem brajde. Toneta in Lojza ni niti pogledala. Videti je bila malce razmišljena in odsotna.

»Ta ženska,« je rekel Tone.

Lojz jo je opazoval z nejevoljnim obrazom.

»Ne vem, od kod se je zopet priklatila,« je rekel.

»Molči,« mu je velel Tone. »To je babnica in pol. Vse bi dal, da bi se malo povaljala. To bi bilo nekaj posebnega! Poglej jo, kako je imenitna!«

Lojz je pogledal vstran.

»Marta je bila drugačna,« je rekel.

»Poglej jo, če ti rečem,« je dejal Tone. »Le kaj ji manjka? Vse ima. To je najlepša ženska na tem dvorišču. Zdrava in čista. Prava gospa. Stavim, da bi me sprejela v domači halji... Če mi verjameš ali ne, ne smem si je zamisliti gole.«

Obliznil si je suha usta. Zdaj je iznenada opazil, da je steklenica prazna.

»Elza,« je zakričal, »prinesi kozarec žganja!«

Potem se je obrnil k Lojzu.

»Še nekaj drugega je,« je rekel povsem mirno. »Še nekaj več.«

Lojz je vstal in se mrmraje odpravil čez dvorišče. Spotoma je nekajkrat nejevoljno zamahnil z roko, tu in tam je dalj časa lovil ravnotežje. Pred slepim zidom je obstal. Iznenada se je spustil na tla in obsedel s stegnjenimi nogami. Nemara je docela onemogel. Ko je opazil Marka, ki je prišel iz točilnice in sedel na kuhinjski prag, se je zganil, kot bi hotel kvišku, pa se je dvignil le v počep in ostal za zidom.

Čez čas je k Marku prišla Elza. Zgrabila ga je pod pazduho in ga skušala zavleči v kuhinjo. Toda Marko je sedel s sklonjeno glavo in spuščeni rokami. Tak je bil zanjo vse pretežak.

»No,« je rekla in pokleknila poleg njega, »spravi se v posteljo in se strezni!«

»Pusti me,« je rekel Marko. »Zdaj bi že morala vedeti, da to ni tisto, kar si želim. Treznemu človeku je na tem dvorišču najteže.«

»Zvečer moraš biti trezen,« je rekla Elza in ga stresla za ramena. »Zvečer te hočem videti treznega.«

»Pusti me,« je rekel Marko. Zdaj se ji je nemočno zazrl v obraz. »Tudi ti nisi tista, ki si jo želim. Za vse drugačna dekleta vem. Samo dobre oči so jih... In toliko jih je, da se bojim odpraviti se v mesto. Nočem biti trezen. Tako dobre oči imajo, tista dekleta, a meni je vse zapisano na obrazu. Pusti me! Treznemu človeku je na tem dvorišču najteže.«

Pahnil je Elzo od sebe in se zavalil v kuhinjo. Obležal je z obrazom v rokah in zdelo se je, da bo zdaj zdaj zaihtel. Elza je pogledala k Lojzu, ki je sedel za slepim zidom in nemočno strmel v kuhinjska vrata. Trenutek je postala v nedomisli, potem pa se je obrnila in stekla v točilnico.

»Elza,« je zakričal Tone. »Prinesi kozarec žganja!«

Oči je metal po Lepotici in po vratih v točilnico. Nemara je ob pogledu na Lepotico vsakokrat začutil tudi potrebo po žganju. Toda Elza se je zgubila v točilnico in za zdaj je ni bilo na spregled. Poleg tega je tudi Lepotica sedela pred drvarnicami popolnoma sama zase. Ni se menila zanj. Pa vendar, kdaj pa kdaj je tudi ona pogledala na vrata v točilnico. Tonetu se je menda zazdelo, da je tudi ona nestrpna. To ga je malce opogumilo. Zdaj je bil bolj kakor kdaj na tem, da se ji približa in jo ogovori.

Zadržali so ga delavci iz Kemične tovarne. Po prehodu so prišli med glasnim pogovorom, ko pa so na dvorišču ugledali le nekaj tihih ljudi, so umolknili in zmedeno obstopili eno izmed miz pod brajdo. Med njimi je bil tudi Ivan. Ta je stopil k balinišču po stole. Delavci so ostali ob mizi in si medtem brisali roke v vrečevinaste predpasnike. Posedli so molče in se z rokami v naročju zagledali drug v drugega.

Zdaj Lojza ni zdržalo za zidom. Zravnal je telo, najprej tako, kot bi mu začelo presedati sonce, nato pa se je spravil na noge. Odkolovratil je do balinišča in se s stolom v rokah približal delavcem.

»Prisedel bom,« je rekel. »Tu bo še najboljše. Menda ni več koticčka, kjer danes še nisem sedel, ampak tu bo najboljše. Med vami je prijetno. Poleg tega se od tu vidi naravnost v kuhinjo. Po novem

moram namreč paziti na poba. Zdaj je že malo pijan, in kadar je tako, nima nikoli dovolj. Kadar je tako, kaj rad napravi kakšno neumnost.«

Delavci so se spogledali. Ivan jih je pomiril s kretnjo, ki je obljubljala veliko zabave. Takoj za tem jih je pripravil do tega, da so se razmaknili in napravili prostor tudi za Lojza. Toda Lojz vsega tega ni opazil. Spustil se je na stol precej daleč od mize. Premaknil se ni niti za korak. Postavil je stol na tla in sedel, kakor da so ga nenadoma izdale noge.

»Tudi vas je zažejalo,« je dejal. »Razumljivo. Mene v tej vročini žeja že ves dan.«

»Čudno,« je rekel Ivan. »Vodovodno pipo imaš takoj ob vratih.«

»Saj nisem umazan,« je rekel Lojz. »Žejen sem.«

Delavci so se zasmejali.

»Si videl moje čevlje,« je rekel Ivan. »Prašni so.«

Lojz ga je pogledal pod noge in odvrnil glavo. Zdelo se je, da so se mu zamerili in se za delavce ne bo zmenil več. Pa se je kaj kmalu obrnil in malomarno dejal:

»Prašni so, praviš. Sezuj jih! Na nogah ti jih prav gotovo ne bom čistil. Na nogah jih še nisem čistil nikomur.«

Ivan si je sezul čevlje in jih odvrnil pod mizo. Bose noge je dvignil na stol. Z rokami si je objel kolena in se smehljaje ozrl po delavcih. Lojz je vstal in obotavljaje počenil k mizi. Pobral je čevlje, se trudoma zravnal in stopil proti kuhinji.

»Paglavci,« je rekel glasno. »Preklicani paglavci!«

Tedaj se je prikazala Elza.

»Še eno žganje,« je zakričal Tone.

Elza mu je prikimala in pohitela do Lepotice. Od tod je obšla delavce in se kimaje z glavo vrnila v točilnico.

Lojz se je vrnil na kuhinjski prag. Zdaj se je zatopil v čiščenje čevljev. Med delom je kdaj pa kdaj izpod čela pogledal po delavcih. Ti so že pili. Lojz je pohitel, kolikor so mu dale roke. Nazadnje je čistilni pribor odvrnil na prag in z dolgimi koraki pohitel čez dvorišče.

»Svetijo se kot še nikoli,« je rekel. »Toda zdaj sem resnično žejen.«

»Mi smo se za prvo silo že odžejali,« je rekel Ivan. »Zdaj nas ima, da bi balinali. Povaljaj nam balinišče!«

Lojzu je vzelo besedo.

»Paglavci! Preklicani paglavci!« je rekel čez čas. »Pa vam nič ne zamerim. Nihče med vami ni poznal Marte. Ona ne bi smela vedeti za to.«

Zakrilil je z rokami in stopil po valjar. Potisnil ga je na balinišče in se z valjarjem pred seboj sprehodil po razgretem pesku. Toda valjar

je bil težak. Kaj kmalu je bilo videti, da je to delo zanj prenaporno. Na kraju balinišča, kjer je obstal in je bilo treba valjar znova pognati v tek, je vsakokrat omagal. Z rokavom si je obrisal potno čelo in pogledal po delavcih. Ti so bili do zadnjega obrnjeni s hrbtom proti njemu, si natakali v kozarce in pili. Lojz se je nemočno naslanjal na ročaj. Potem se je do kraja razsrdil in s podvojeno močjo pognal valjar v tek. Nazadnje ga je zapeljal na dvorišče. Ko ga je z ročajem navzgor postavil za zid, sprva ni mogel ubrati prave smeri. Nato je spregledal in se potoglavo usmeril proti delavcem.

»Balinišče je povaljano,« je rekel. »Morda želite še kaj? Povejte mi zdaj, ko sem že zagret. Nič vam nisem zameril, prav nič. Samo ne pošiljajte me daleč! Ostati moram tu in paziti na poba. Kadar je malo pijan, kaj rad napravi kakšno neumnost. Tu je še najboljšo. Od tu vidim naravnost v kuhinjo.«

»Prinesi samo še kozarec,« je rekel Ivan.

Lojz je pohitel k Tonetu in segel po svojem kozarcu. Zdaj je bil videti zadovoljen. Menda se ni mogel premagati, da ne bi s kozarcem v roki za trenutek postal in pomežiknil. Toda Tone mu ni privoščil niti pogleda. Odsotno je strmel mimo njega in Lojz je ugotovil, da nemara že ves čas gleda Lepotico. Obrnil mu je hrbet, toda še preden je prišel do delavcev, ga je Tone dohitel. Stopil je mimo njega in obstal pred Lepotico.

Nerodno se je razkoračil in se spustil na stol.

»Dolgo sem se odločal,« je rekel.

Lepotica je slonela nad steklenico. Lasje so se ji med prsti usipali naravnost v kozarec. Tone je ni presenetil. Ogledala si ga je izpod čela in ne da bi zganila z obrazom zatisnila oči.

»Dolgo sem se odločal,« je rekel Tone. »Tako lepa in čista ženska, sem menil, ti pa železničar. Saj veste, železničarji zaudarjamo po premogu, posebno kurjači. Toda jaz nisem kurjač, nikar ne mislite, da sem kurjač. Jaz sem strojevodja.«

Lepotica mu je prikimala z zaprtimi očmi. Kazalo je, da ne kani spregovoriti. Le prikimala je in prste, ki si jih je zagrebla v lase, je zdaj stisnila v pest, da je bila videti še bolj razmršena in odsotna. Njena pest je bila drobna. Členki, ki so ji pogledovali skozi temne lase, so bili popolnoma beli. Bleda je bila tudi v obraz. Tonetu se je zazdelo, da je od blizu popolnoma drugačna. Na vsem lepem se je docela zmedel.

»Jaz sem strojevodja,« je rekel. »Nikar ne mislite, da sem kurjač.« Lepotica mu je znova prikimala.

»Kurjači tudi meni niso pri srcu,« je rekel Tone. »To so nezanesljivi ljudje.«

Glava mu je bila že težka in podprl si jo je z obema rokama. Lepotica se je zravnala in se naslonila na stol. Roke si je prekrižala na prsih. Tonetu se je nemara zazdelo, da se mu je odmaknila predaleč, pa je stegnil roko po njej. Očitno je le s težavo urejal svoje misli.

»S kurjači je križ,« je rekel. »To so nezanesljivi ljudje. Nikoli ne vem, kdo izmed njih me bo čakal na lokomotivi. Pride ali ne pride, in zmerom je kdo drug. Nocoj moram v službo in še zdaj ne vem, kdo bo z menoj.«

Otrl si je potno čelo in onemoglo pogledal okoli sebe. Za trenutek se je zadržal na železničarski torbi, nato pa se je obrnil nazaj k Lepotici.

»Kdaj pa kdaj naletim tudi na prizadevnega fanta.«

Naslonil je glavo na rob mize in pljunil med noge. Jezik se mu je lepil ob nebo in pljunek mu ni hotel iz ust. Toliko da je spravil slino na ustnice. Zdaj je stresal z glavo, da bi se mu odtrgala v pesek. Pri tem je zgubil ravnotežje in komaj da se je ujel za mizo.

»Pa kaj,« je rekel. »To se zgodi samo enkrat ali dvakrat v letu.« Krčevito se je držal mize in stresal z glavo.

»Kurjači so nezanesljivi ljudje. Tudi nocoj ne vem, kako bo.«

Zdaj je dvignil glavo in zaživel, kakor da ga je skrb docela zbi-strila. Pa ni bilo tako. Že trenutek za tem je trudoma zamahnil z roko in zlezel vase. Oči pa so mu tudi med priprtimi vekami ostale žive in svetle.

»Toda to ni tisto, to ni tisto,« je rekel, »zaradi česar mi je včasih hudo. Tu, prav blizu imam dom, ženo in otroke. Pa pridem domov in jih pogledam, tako, ko ležijo na dveh železnih posteljah, drug čez drugega, s koruznico v laseh, in z njimi nimam pravega veselja. Pa sem se spozabil, da, tako daleč sem se spozabil, da me tudi oni niso veselili. Toda zaradi tega sem še vseeno človek. Popolnoma normalen človek sem. Kdaj pa kdaj naletim na kakšno lepo žensko in tedaj mi pride, da bi ji vse povedal po resnici. Da bi se vse začelo znova in bi bil spet dober. Prav tako mi pride in si ne morem pomagati, čeprav se sprašujem, čemu samo pred lepo žensko in se zato tudi oštevam.«

Dvignil je tresoče roke in si zakril obraz.

»Da, sebe oštevam,« je rekel, »ker nimam nikomur ničesar očitati. Tudi ženi ne. Dobra žena je, čisto dobra, samo pozna me, tako do kraja me pozna, da ob njej ne morem biti več drugačen.«

Lepotica je dvignila glavo. Zdaj je bilo pričakovati, da bo spregovorila. Toda Toneta je ujela z zakritim obrazom, pa je stisnila ust-

nice in skomignila z rameni. Nato se je zravnila, kakor da ji sedenje že preseda in si natočila v kozarec. Ko ga je izpraznila do dna, se je zagledala čez dvorišče.

3

Zdaj je bilo dvorišče že polno ljudi. Delavci so balinali in se z dlanmi navzven sprehajali od enega do drugega konca balinišča. Mila se je pravkar vrnila iz službe. Zdaj je stala na mostovžu, kamor je sijalo rdečkasto večerno sonce. Pod brajdo so sedeli upokojenci in se ogovarjali po imenih. Kakor otroci. Ti so si ogledali Lojza, ki je leno sedel za zidom. Ko so se prepričali, da odpira oči samo proti kuhinji, so posedli na deske nad greznico.

Ostali so sedeli na stolih obakraj balinišča. Elza je stala na pragu v točilnico in bedela nad vsemi. Ljudje z dvoriščne strani so ji naročali čez rame, ljudje za živo mejo so vstajali in ji kazali z rokami. Zdaj pa zdaj je kdo prihitel čez vrt in obstal v prehodu skozi živo ograjo. Zdaj otrok s steklenico in skrbno zloženim denarjem, kakor so ga poslali od doma, zdaj odrasel človek. Vsi so v prehodu previdno obstali. Ozrli so se po balinišču gor in dol, počakali na primeren trenutek in ga naglo prečkali. Tako je bilo tod balinišče za spoznanje temnejše barve. Na nanošeni zemlji so krogle med polglasnim preklinjanjem spreminjale smer.

»Poba,« se je zadrhl Lojz.

Planil je izza zida in se pognal čez dvorišče, da so vsi presenečeno dvignili glave. Obenem z njim so ugledali tudi Marka. Ta je bil tik pred prehodom za hišo. Na Lojzov krik je obstal in z levico pod suk-njičem je dalj časa vsemu dvorišču kazal hrbet. Potem se je obrnil in pogledal po ljudeh. Ko je ugledal Lojza, ki se je med mizami prerival proti njemu, se je brezvoljno naslonil na stopnišče.

»Pokaži, kaj skrivaš,« mu je velel Lojz.

Obstal je ob zadnji mizi pod brajdo in se preteče premaknil še za korak. Toda Marko mu ni odgovoril. Molče je šel z očmi po stopnišču navzgor, se zazrl v pristrešje in opustil tudi levico. Na koncih prstov so mu obvisle ženske hlačke in spodnje krilo, ki se je razvilo do tal. Ko je strmel v večerno sonce, mu je pot curkoma lil po obrazu. Bilo je tako, kakor da se je nenadoma docela opijanal.

Lojz se mu je približal na vso moč previdno. Izenada ga je zgrabil krog pasu in si zadel njegovo roko s perilom čez rame. Marko se je obesil nanj z vso težo svojega telesa. Za trenutek sta bila na tem, da se bosta zvrnila po tleh. Toda Lojz se je pravočasno razkoračil in se

zadržal na nogah. Nato je zavlekel fanta do kuhinjskih vrat. Tu ga je odložil na prag in mu odvzel perilo.

»Poglejte,« je rekel. Razprostrl je perilo nad glavo, da so tudi ljudje za baliniščem razpoznali ženske hlačke in spodnje krilo. »Poglejte,« je rekel, »sestrino perilo nosi na prodaj.«

Stopil je po dvorišču in zaihtel. S perilom na obrazu je stopical v krogu in se stresal v ramenih. Opohtel se je na prag in zalučal perilo v kuhinjo, nakar se je hlipaje vrnil na dvorišče. Od tam se je znova zazrl v Marka. Videti je bilo, da ga je komaj zdaj obšla jeza in ne ve prav, kaj mu je storiti. Na vsem lepem je znova zaihtel.

»Sinko,« je rekel, »sinko! Nikar ne misli, da sem hud nate, da te nimam rad in ti nočem pomagati. Prav rad te imam, toda vse je tako, da ti ne morem storiti nič dobrega. Tudi Marto, tudi tvojo mater sem imel rad, pa je kljub temu umrla. Ko bi bila še živa, bi bilo drugače. Zato nikar ne misli, da sem hud nate. Le težko mi je, preveč težko... že ves čas... najprej zanjo, a zdaj zate.«

Sedel je za zid in neodporno ihtel dalje. Ko se je ovedel solz, je pobesil glavo, toda ljudje so se že nasmejali in se niso več menili zanj. Bilo je že mračno in le težka so se sporazumevali med seboj. Delavci na balinišču so se vrnili h kroglam in prižgali luči. Elza je stopila na stol in privila žarnico pod brajdo.

Poleg tega je medtem prišel Pevec. Ljudje so zdaj gledali vanj. Mnogi niso zaupali svojim očem in si njegovega prihoda še niso bili gotovi. Pevec je namreč ostal v temi pod stopniščem. Lojz je sledil pogledom in se na kraju tudi sam zadržal na človeku za zidom. Tako so zdaj gledali Pevca že skoraj vsi ljudje na dvorišču. Sedeli so nepremično, le kdaj pa kdaj je kdo na kratko zganil z roko ali zastrgal z nogo po tleh. Toda spregovoril ni nihče. Nemara nihče ni hotel izdati spogledovanja, ki je ob Pevčevem prihodu celo v mraku zavladalo med njimi.

»Še njega je manjkalo,« je zamrmral Lojz.

Pevec je vtaknil roke v žep, potem se je tiho žvižgaje sprehodil do balinišča. Šel je tik Lepotice in Toneta, vendar tudi njima ni privoščil pogleda. Z rokami na zadnjici se je sklonil nad balinišče. Ljudje pod brajdo so ga videli samo še v hrbet, toda Pevčevo zanimanje za igro se je zdelo neresnično. Ljudje so pričakovali, da se bo zdaj zdaj spravil drugam. Ko je bilo že videti, da bo ostal ob balinišču, se je iznenada obrnil. Ljudje za njegovim hrbtom so se naglo sklonili nad svoje kozarce. Toda Pevec tega ni opazil. Tiho žvižgaje se je vrnil do prehoda in se povzpел na stopnišče. Tam je sedel in si prižgal cigareto. Vžigalico je zalučal na dvorišče in se s cigareto v ustih do kraja izmiril. Ni ga

bilo ne videti ne slišati, le zdaj pa zdaj je iz teme zažarela njegova cigareta in mu osvetlila roke.

Toda ljudje so še vedno nekaj pričakovali. Z molkom so se vzpodbujali k temu in doslej še nihče ni odvrnil glave od stopnišča.

Tako so ugledali Justa, brž ko je stopil na dvorišče.

»Just,« so zakričali vsi vprek.

Just je nemarno dvignil glavo in jih pomiril. Potem jih je premeril z osornim pogledom, toda v njem je bilo veliko več pomilovanja. Takoj nato že ni vedel, kako naj se obnaša. Odpel si je usnjeni suknjič in se sprehodil pod brajdo. Tako je bilo čutiti, da je njegova osornost le zunanja in bo kaj kmalu dostopnejši. Ljudje so ga gledali smehljaje. Ko je prišel mednje, jih je potrpljenje pri priči izdalo. Nenadoma so ga obleteli z vseh strani.

»Nisi nas še pozabil!«

»Nemara si zopet s kamionom?«

»Just nikoli ne hodi peš,« je rekel Lojz in se prerinil v ospredje.

»Ne peš ne brez denarja!«

Natepli so se okoli Justa. Tisti, ki niso prišli zraven, so se z zaničljivimi nasmehi vrnili do svojih stolov. Tu so se nestrpno presedali in čakali na lepšo priložnost. Mila se je sklonila nad mostovž in si ga skušala ogledati skozi brajdo. Toda Just se je prizanesljivo smehljaj in odgovarjal samo najbližjim okoli sebe. Slekkel je usnjeni jopič in ga zalučal čez najbližji stol, nato si je odvezal kravato in si osvobodil vrat. Nazadnje si je zavihal rokave in stopil do balinišča.

»No, kdo si upa z menoj,« je rekel. »Za tisočaka.«

»Kdo naj si upa,« je rekel Ivan in pogledal okoli sebe.

»Jaz ga ne poznam, ki bi si upal.«

»Nihče si ne upa,« je rekel Lojz. »Še vsakogar si premagal.«

»Pa vrziva midva,« se je oglasil Tone.

Ni bilo dolgo tega, ko je spregledal. Še zdaj je bil videti vse prej kot razsoden. Ko je odprl oči, se je zopet znašel pred Lepotico, pa ga je bilo sram. Morda mu je bilo celo hudo in ni vedel, kaj mu je še početi. Tako je vstal. Poslovil se je s trpkim nasmehom, toda noge mu še niso rabile najboljše.

»Za tisočaka,« je rekel. »Samo hitro vrziva. Nocoj moram še v službo.«

»To je res,« je rekel Lojz. »Tule je njegova železničarska torba,«

Just si je pomel roke in stopil do balinišča. Spotoma je segel v žep. Zdaj je z denarnico v rokah obstal pred Lojzom.

»Stavo nama bo hranil Lojz,« je rekel.

Tone je prikimal, toda z Lojzom ni bil videti zadovoljen. Ta si je smehljuje pljunil v roke in preštel denar. Potem ga je preganil in vtaknil v žep.

»Tule bo,« je rekel. Z roko v žepu je sedel na rob balinišča.

Just si je znova pomel roke in pohitel po krogle. Delavci so jih razmetali po balinišču in se umaknili na stole za živo mejo. Zdaj so se sramežljivo nasmihali ljudem na nasprotni strani balinišča. Videti je bilo, da so se z nepričakovanim koncem igre že docela sprijaznili. Ljudje so od Toneta in Justa pričakovali veliko več in vzdušje, ki je nastalo, je nemara godilo tudi njim. Tone si je izbral krogle. Oba z Justom sta se postavila pod luč na spodnjem koncu balinišča.

»Igrati morava hitro,« je rekel Tone. »Nocoj moram še v službo.«

»Seveda,« je rekel Just. »Nekaj malega bova popila in bo šlo pri priči hitreje. Elza, prinesi dva kozarca žganja!«

»Kaj pa nam,« se je oglasil Ivan.

»Vam bo prinesla pozneje,« je dejal Just. »Za zdaj naj prinese meni in Tonetu. In Lojzu. Ta nama hrani stavo.«

Zdaj je držal že vse tri krogle. Vsako posebej je potežkal na dlani in sunil balinca, da se je ustavil šele v kolobarju rumene svetlobe na nasprotnem koncu balinišča. Dve krogli je odložil za deske za svojim hrbtom. S preostalo se je zravnal in s priprtimi očmi premeril razdaljo do balinca. Nato je previdno počenil, jo zalučal vzdolž balinišča in se z dolgimi koraki napotil za njo. Spočetka njen tek ni obetal nič kaj prida. Just se je z zgornjim delom telesa nagnil od strani, kamor mu je uhajala krogla. Nemara jo je hotel na ta način preusmeriti. Obstal je in se nagibal vse niže in vse dokler se ni krogla ustavila.

»No,« je rekel in se zadovoljno zravnal. »Te imaš dovolj za ves večer.«

»Ni videti tako blizu,« je rekel Tone. »To ti prevzamem z eno roko.«

Naglo je pokleknil in se opotekel za kroglo. Ostal je na tleh, kakor da se je pobral na roke in noge, toda krogla se ni prikotalila niti do območja žarnice. Pokleknil je še enkrat. Tudi po drugem lučaju je ostal na rokah in pozorno sledil krogli. Vse dokler se ni ustavila ob deskah.

Ob balinišču se je razlegel smeh.

Ljudje so se zbrali obakraj balinišča. Za mizami pod brajdo razen Lepotice ni bilo nikogar. Ta je gledala po dvorišču in mize s pozabljenimi kozarci so ji izvabile prvi nasmeh. Nemara ni mogla doumeti, kako je prišlo do tega. Mila je stala na mostovžu. Zdaj se ji ni bilo treba sklanjati nad brajdo. Na balinišče je bilo videti tudi z mostovža.

Nekajkrat se je ozrla tudi na stopnišče, ko pa je ugledala obrise Pevčevega hrbta in žerjavico njegove cigarete, se je zopet obrnila k balinarjem. Najbrž se je prepričala, da je za zdaj še vse prav. Elza je stopila iz točilnice z žganjem za Toneta, Justa in Lojza. Videti je bila že utrujena in zdaj se ji ni dalo prerivati do njih. Kozarce je postavila na mizo tik balinišča. Od tod se je vrnila na prag in se naslonila na podboj. Za nekaj časa se je zgubila v mislih, potem je pogledala na svojo zapestno uro in z resnim obrazom pohitela k balinišču.

Tone in Just sta stala vsak na svojem koncu balinišča. Just je zdolgočaseno ogovarjal Lojza. Tone je na vseh štirih strmel za kroglo. Po njegovem izrazu ni obetala nič kaj dobrega.

»Ura je deset,« je rekla Elza. »Z igranjem je za danes konec.«

»Potrpi še malo,« se je oglasil Ivan. »Just stoji pred zmago.«

»Ne morem več čakati,« je rekla Elza. »Ura je deset. Po deseti je igranje prepovedano.«

»Kako,« se je oglasil Tone. »Teh nekaj minut bova že še igrala.«

»Igrala ne bosta niti minute več,« je rekla Elza. »Po deseti je igranje prepovedano in kdo bo plačal kazen, če vaju zalotijo? Po moje bom kazen plačala jaz.«

»Počakaj, počakaj,« je dejal Tone. Zdaj se je skobacal na noge.

»Ti kar lepo molči,« je rekla Elza. »Že dvakrat sem morala plačati kazen. Takrat nihče ni čakal.«

»Kdo naj molči,« se je razvnel Tone. »Ti molči! Še sram naj te bo, kurba. Marko te je imel nič kolikokrat.«

»To zdaj ni važno,« je rekla Elza. »Pospravita krogle. Igrala ne bosta več.«

»To je važno,« je dejal Tone. »Kurba si. Marko te je imel nič kolikokrat. Ko se je naveličal kart, ti je sedel na kolena in ti si ga kar sama odnesla v točilnico.«

»Pospravita krogle,« je rekla Elza.

»Kurba,« je dejal Tone. »Tega ne moreš tajiti. Na vsako toliko te obsede in se kratko in malo moraš nekomu obesiti za vrat. Še mene si zadržala v točilnici. Toda z menoj je bilo tako, da si nisi mogla pomagati. Kurba, tega ti nikoli ne bom odpustil.«

Elza je pobrala najbližje krogle in jih zanesla za deske.

Tedaj se je približal Just.

»Kaj je zdaj to,« je rekel.

»Ne pusti nama več,« je dejal Tone.

»Nič zato,« je rekel Just. »Igra je že tako dobljena.«

»Tako je,« so se oglasili z obakraj balinišča. »Igra je že tako Justova.«

Tone je osuplo pogledal po ljudeh.

»Kurba,« je rekel. »Kurbe ste vsi skupaj.«

Otepel si je prašne roke in razburjeno stopil do mize, na kateri ga je čakal kozarec z žganjem. Na vso jezo ga je izpraznil na dušek. Nato se je umaknil pod brajdo. Tam se je spustil za mizo in obrnil hrbet vsem ljudem.

»Morda je še bolje tako,« je rekel sam zase. »Zdaj moram tako v službo.«

Ljudje so odhajali in se niso več menili zanj.

Just je z očmi poiskal Lojza. Ta je stal v temi pred slepim zidom. Pred Justovimi očmi je otrdel s prisiljenim nasmehom na obrazu. Just je stopil do njega in mu z dvema prstoma segel v žep. Potem ga je premeril od nog do glave in udaril z bankovci ob dlan.

»Marta ne bi smela vedeti za to,« je rekel.

Lojz je pobesil glavo. Nato ga je pogledal naravnost v obraz. Trenutek ga je gledal prestrašeno in osuplo. Bilo je tako, kakor da zdaj ne more doumeti ne svojega početja ne njegovih besed.

»Marta ne ve za to,« je rekel čez čas. Sunkoma se je obrnil k zidu. Ramena so mu zadrhtela in pričakovati je bilo, da ga bodo zdaj zdaj izdale tudi noge. »Just,« je rekel, »saj prav zaradi tega, ker Marta nič ne ve.«

Just je znova udaril z bankovci ob dlan. Zdaj se je še nasmehnil. Bankovce je hotel spraviti, pa se je domislil umazanih rok in jih zadržal med prsti.

»Pili bomo drugič,« je rekel. To je veljalo ljudem za njegovim hrbtom. »Kaj hočete. Ni da bi zapravljal pred človekom, ki je v kratkem prišel ob toliko denarja.«

Z lahkimi koraki je stopil po suknjič in kravato. Mimogrede je pogledal na mostovž. Mila je bila na mostovžu in gledala na dvorišče, toda Justa je ugledala šele tedaj, ko je z ogrnjenim suknjičem stopil izpod brajde. Zdaj je bila na vsem lepem nestrpna. Komaj je počakala še toliko, da se je umaknil vsiljivim ljudem in si ob vodovodni pipi umil roke. Takoj za tem je smuknila v vežo in priprla vrata. Just si je obrisal roke v robec in se mimo Pevca povzpел na mostovž. Tam je obstal in pogledal na dvorišče. Zadnja gruča ljudi je vztrajno gledala za njim. Just je zmajal z glavo in zginil za priprtimi vrati. Potem je bilo slišati, da jih je dvakrat zaklenil.

Kmalu nato je bilo dvorišče že prazno. Dvignila se je tudi Lepotica. Poravnala si je zmečkano krilo in se ob drvarnicah spravila do prehoda. Tu se je naslonila na zid. Čez nekaj časa je z negotovimi koraki odšla dalje. Tedaj se je dvignil še Pevec. Najprej je priletel

s stopnišča njegov ogorek, potem se je prikazal tudi sam. Lepotico je dohitel že v prehodu. Držala se je dovoznih vrat in z neposlušnimi nogami skušala stopiti na pločnik. Z desnico je lovila ravnotežje in tipala v temo. Tu je na vsem lepem naletela na Pevca in se ga krčevito oprijela.

»Tine,« je rekla. »Tine!«

Pevec jo je prestregel na prsi.

»Že vidim,« je rekel, »da mi ne kaže drugega, kakor da te spet zaklenem. Ne moreš zdržati niti toliko, da bi se vrnil iz službe.«

»Ne morem,« je rekla Lepotica. »Saj veš, da ne morem.«

»Potem mi ne kaže drugega, kakor da te jutri zaklenem,« je rekel Pevec.

»Zakleni, kar zakleni me, Tine,« je rekla Lepotica.

»Prav, jutri te bom zaklenil,« je rekel Pevec. »To bo spet lepo.«

Prijel jo je pod pazduho in jo potisnil na pločnik.

Tedaj je Elza ugasnila luči na balinišču. Iz teme je stekla pod brajdo in se znašla pred Tonetom. Ta je dremal s spuščeni rokami. Kdaj pa kdaj mu je glava zdrknila na prsi. Tedaj se je zdrznil in zažmeril proti luči. Presenečeno se je zagledal v Elzo. Nemara je ni spoznal.

»V službo moram,« je zamrmral. »Ali vsaj domov.«

Elza si je prinesla stol in ga postavila pod žarnico. Še preden se je povzpela pod brajdo, je ugledala Lojza, ki je ležal na kuhinjskem pragu. Obrisala si je potno čelo in odšla k njemu. Prijela ga je pod pazduho in zavlekla v kuhinjo. Tam je na tleh ležal Marko in pijano strmел v strop. Ko se mu je Elza primaknila na korak, se je zagledal vanjo in s topim pogledom objel vse njeno telo. Od nje se je ozrl po kuhinji in se znova zastrmel v strop. Elza je razklenila roke in se sklonila nadenj. Zgrabila ga je za lase in z nenadnim prilivom čezmerne moči pritegnila k sebi.

»Spravi se pokonci,« je rekla. »Takoj!«

Zdaj mu je bila preblizu. Marko se je ozrl vanjo, toda gledal jo je vse bolj in bolj topo, kakor da je ne vidi. Elza je čepela na razkoračenih nogah. Pa tudi tako je bila zdaj na vso moč stanovitna in čvrsta. Marko je ta trenutek deloval v njenih rokah do kraja nebogljeno.

»Pusti me,« je rekel. »Saj se nimava rada.«

»Vstani,« je dejala Elza. »Zdaj ni nikogar več tu.«

»Pusti me,« je rekel Marko in se je skušal obraniti. »Ne sklanjaj se nadme, ker nočem več videti tvojih prs. To ni tisto, kar si želim. Nimava se rada in to je čisto navadna goljufija. Tista dekleta so popolnoma drugačna.«

Elza se je zravnila. Nemara jo je dvignilo presilovito pretakanje krvi. V obraz je bila vsa rdeča. Roke si je oprla v boke in okoli usten ji je zaigral zaničljiv nasmeh. Trenutek nato pa jo je premagala nežnost.

»No, no,« je rekla in znova počenila k Marku, »dragi moj lepoteč, nikar se ne huduj.«

Dvignila ga je v naročje in odnesla v sobo. Slišati je bilo, kako ga je zvrnila v posteljo in poljubila. Ko se je vrnila v kuhinjo, jo je obšla prejšnja utrujenost. Obrisala si je potno čelo in se s počasnimi koraki vrnila pod brajdo. Tod se je povzpela na stol in z oslinjenimi prsti odvila žarnico. Potem se je spustila na tla in z žarnico v predpasniku stekla v točilnico.

»Zdaj je približno pol enajstih,« je zamrmral Tone. »Če pohitim, še nisem prepozen.«

Čez čas je dejal:

»Nič, kar domov pojdem.«

Pa je zganil z otrplo nogo in obsedel.

V GROBU ČASA

Jože Udovič

Šopi suhe trave
nad milino —
davno se je utrnila
iz ljubeznivih oči.

V jezeru noči
potopljene misli —
na njih se je svetlikal
prah metuljevih kril.

V grobu časa
dnevi —
na njih so se poznali
poljubi vročih
dekljskih ust.

Življenje —
bled spomin
zgorelih sanj.